

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Directie Begrotingszaken

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk

2017-0000099735

Uw brief (kenmerk)

Datum

Betreft Voorjaarsnota 2017

1. Inleiding

De Voorjaarsnota 2017 is de eerste rapportage van het kabinet over de uitvoering van de begroting 2017. Het kabinet geeft hierin een overzicht van de wijzigingen voor het begrotingsjaar 2017 ten opzichte van de Miljoenennota 2017. Deze bijstellingen zijn gebaseerd op nieuwe macro-economische ramingen uit het Centraal Economisch Plan (CEP) 2017 van het Centraal Planbureau (CPB) en inzichten over de begrotingsuitvoering van alle ministeries.

Normaal gesproken gaat de Voorjaarsnota alleen in op het lopende jaar. In verband met de kabinetsformatie is dit jaar in de bijlage een meerjarig beeld van de uitgaven en inkomsten opgenomen.

Deze Voorjaarsnota is als volgt opgebouwd. Paragraaf 2 gaat in op het economisch beeld voor dit jaar. Vervolgens gaat paragraaf 3 in op de uitgavenzijde van de begroting en kijkt paragraaf 4 naar de inkomstenkant. Dit resulteert in paragraaf 5 in het EMU-saldo en de EMU-schuld voor 2017. In die paragraaf worden het EMU-saldo en de EMU-schuld ook vergeleken met andere landen in de Eurozone.

In bijlage 1 staan de budgettaire kerngegevens. Bijlage 2 laat de meerjarige ontwikkeling van de uitgaven zien, inclusief de besluitvorming over de jaren 2018 en verder. Bijlage 3 bevat de verticale toelichting op de individuele begrotingshoofdstukken.

2. Economisch beeld 2017

Het economisch beeld voor 2017 is positiever dan ten tijde van de Miljoenennota 2017 werd verwacht. De economische groei wordt in het Centraal Economisch Plan (CEP) geraamd op 2,1 procent, 0,4 procentpunt hoger dan in de Macro Economische Verkenning (MEV).

Zowel de consumptie van huishoudens als de uitvoer leveren dit jaar een belangrijke bijdrage aan de economische groei, en zijn beide in het CEP opwaarts bijgesteld. Met name de arbeidsmarkt staat er momenteel beter voor

dan in de MEV werd geraamd. De werkloosheid is in maart al gedaald tot 5,1 procent en daalt volgens het CEP dit jaar verder tot gemiddeld 4,9 procent over heel 2017. De contractlonen stijgen met 1,8 procent, maar de inflatie loopt dit jaar op tot 1,6 procent. In het algemeen is het economische sentiment positief, wat zich uit in een hoog consumentenvertrouwen. Het herstel op de huizenmarkt zet stevig door. De huizenprijzen stijgen in het hoogste tempo in lange tijd.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2017-0000099735

Met name de internationale economie is op dit moment een bron van onzekerheid. Nederland is als kleine open economie gevoelig voor de ontwikkeling van de wereldhandel. Enkele onzekere ontwikkelingen zijn de verkiezingen in een aantal Europese landen, het Brexit-proces en het beleid van de Amerikaanse regering.

Tabel 1: Macro-economische veronderstellingen voor 2017

2017 (mutaties in procenten)	Miljoenennota 2017	Voorjaarsnota 2017
Bruto binnenlands product	1,7	2,1
Particuliere consumptie	1,8	2,0
Investerings (incl. voorraden)	3,8	3,6
Uitvoer	3,1	3,5
Invoer	3,8	3,6
Inflatie (hicp)	0,5	1,6
Lange rente (niveau in procenten)	0,1	0,7
Relevante wereldhandel	3,2	3,0
Werkloosheid (niveau in procenten)	6,2	4,9
Werkzame beroepsbevolking	0,8	2,0
Contractloon marktsector	1,6	1,8

Bron: Centraal Planbureau, MEV 2017 en CEP 2017

3. Uitgaven

Het kabinet Rutte II is demissionair. Zolang er nog geen nieuw kabinet is aangetreden zal het huidige kabinet de noodzakelijke voorbereidingen voor de begroting 2018 treffen. Uitgangspunt daarbij is dat het kabinet geen nieuw beleid meer voorbereidt. Waar mogelijk is budgettaire problematiek ingepast op de departementale begrotingen. Daarnaast zijn er situaties waarin de dienstverlening aan burgers of bedrijven ernstig zou verslechteren zonder interventie, of waar niet ingrijpen zou leiden tot ernstige verhoging van risico's. Voor een aantal van dergelijke urgente dossiers worden daarom middelen beschikbaar gesteld.

Tabel 2 laat zien dat er voor 2017 een onderschrijding van het totaal kader wordt verwacht van 1 miljard euro, waarbij compensatie over de dealkaders plaatsvindt. Ten opzichte van de Miljoenennota is er sprake van een ruilvoetmeevaller onder alle drie de dealkaders. Zie box 1 voor een uitleg van het begrip ruilvoet.

De mutaties per dealkader worden in deze paragraaf verder toegelicht. In bijlage 3 en in de suppletoire begrotingen worden de mutaties ten opzichte van Miljoenennota 2017 in meer detail toegelicht.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2017-0000099735

Tabel 2: Toetsing totaalkader

(in miljarden euro; "-" is onderschrijding)	2017
Miljoenennota 2017	0,0
Voorjaarsnota 2017	-1,0
Kader RBG-eng Miljoenennota	1,1
Mutaties Voorjaarsnota	0,1
Kader RBG-eng Voorjaarsnota	1,2
Kader SZA Miljoenennota	0,3
Mutaties Voorjaarsnota	-0,9
Kader SZA Voorjaarsnota	-0,5
Kader BKZ Miljoenennota	-1,4
Mutaties Voorjaarsnota	-0,3
Kader BKZ Voorjaarsnota	-1,7

Box 1: Ruilvoet

In het Nederlandse begrotingsbeleid wordt gebruikgemaakt van een uitgavenkader. Dit kader stelt een maximum aan de uitgaven van de overheid. Bij het Regeerakkoord wordt voor de gehele kabinetsperiode een reëel uitgavenkader vastgesteld. Gedurende de rit wordt het uitgavenkader aangepast aan de (geraamde) inflatie. Hierbij wordt de prijs Nationale Bestedingen als inflatiecijfer gebruikt.

De geraamde uitgaven van de verschillende ministeries worden ook elk jaar aangepast aan de verwachte prijsontwikkeling. Dat gebeurt echter niet met de prijs Nationale Bestedingen, maar met de door het CPB geraamde loon- en prijsontwikkeling voor dat ministerie.

De ruilvoet is de verhouding tussen de prijs van de geraamde uitgaven van ministeries en de prijs Nationale Bestedingen. Wanneer de loon- en prijsontwikkeling van ministeries lager is dan de stijging van de prijs Nationale Bestedingen is er sprake van een ruilvoetwinst en wanneer deze hoger ligt van een ruilvoetverlies.

De nieuwste cijfers van het CPB gaan voor 2017 uit van een grotere stijging van de prijs Nationale Bestedingen dan de ramingen ten tijde van de Miljoenennota 2017. Hierdoor stijgt het uitgavenkader meer dan verwacht. Ook de geraamde uitgaven van de ministeries stijgen door een hogere loon- en prijsbijstelling dan bij de Miljoenennota werd verwacht. Het effect van de loon- en prijsbijstelling is echter kleiner dan het effect van de prijs Nationale Bestedingen waardoor er per saldo ruimte ontstaat onder het kader. Er is dus sprake van een ruilvoetmeevaller ten opzichte van de Miljoenennota.

Kader Rijksbegroting in enge zin (RBG-eng)**Tabel 3: Kadertoets RBG-eng**

(in miljarden euro; "-" is onderschrijding)	2017
Kadertoetsing RBG eng Miljoenennota 2017	1,1
Ruilvoet	
<i>Indexatie van het uitgavenkader</i>	-0,9
<i>Nominale ontwikkeling uitgaven</i>	0,2
HGIS	0,5
ABP pensioenpremie	0,3
Regeringsvliegtuig	0,1
Winstafdracht DNB en dividend staatsdeelnemingen	0,1
EU afdrachten	-3,2
Referentieraming OCW en studiefinanciering	0,1
DUO	0,1
Boetes VenJ	0,1
Gemeentefonds, Provinciefonds, BTW-compensatiefonds	0,1
Kasschuiven	0,0
Eindejaarsmarge 2016	1,3
In=uittaakstelling 2017	-1,5
Overig	0,0
<i>Technische mutaties</i>	
Kadercorrectie EU-afdrachten	2,8
Kadertoetsing RBG eng Voorjaarsnota 2017	1,2

De overschrijding van het kader RBG-eng komt uit op 1,2 miljard euro. Bij de Miljoenennota werd nog uitgegaan van een overschrijding van 1,1 miljard euro. Tabel 3 geeft de wijzigingen weer in de kadertoetsing op het kader RBG-eng sinds de Miljoenennota.

Ten opzichte van de raming uit de Miljoenennota 2017 is de indexatie van het uitgavenkader RBG-eng aan de hand van de prijs Nationale Bestedingen ruim 0,9 miljard euro hoger uitgevallen. De loon- en prijsontwikkeling van de uitgaven onder het kader zijn 0,2 miljard hoger uitgevallen dan geraamd. Per saldo resteert er hierdoor een ruilvoetmeevaller van 0,8 miljard euro.

Het budget voor ontwikkelingssamenwerking (HGIS) is naar boven bijgesteld doordat de uitgaven zijn aangepast aan het nu hoger geraamde bruto nationaal inkomen (bni). Ook zijn er via de eindejaarsmarge middelen die in 2016 niet waren uitgegeven doorgeschoven naar 2017. Verder werkt de lagere asielinstream in 2016 door in lagere uitgaven aan opvang 2017. De middelen die hiermee zijn gemoeid zijn weer overgeboekt van de begroting van VenJ naar de begroting van BHOS, waardoor de HGIS uitgaven toenemen. Tot slot heeft het kabinet 50 miljoen euro vrijgemaakt voor veiligheid, stabiliteit, migratiesamenwerking en opvang in de regio.

Per 1 januari 2017 heeft het ABP de pensioenpremie verhoogd. Om de ministeries te compenseren voor de hogere werkgeverslasten die voortkomen uit de premiestijging, is 342 miljoen euro toegevoegd aan de departementale begrotingen.

Voor de vervanging van het regeringsvliegtuig heeft het kabinet 50 miljoen euro vrijgemaakt, naast de 40 miljoen euro uit de niet bestede reservering uit 2016.

De raming van het dividend uit staatsdeelnemingen en van de winstafracht door DNB is naar beneden bijgesteld. Het dividend is naar beneden aangepast aan de laatste winstprognoses. Door gedaalde marktrentes en de afloop van opkoopprogramma's daalt de winst van DNB. Dit, gecombineerd met de noodzaak tot het vullen van de voorziening voor de risico's van kwantitatieve verruiming, zorgt voor een daling van de winstafrachten DNB aan de Staat.

Bij de EU-afrachten zorgt het aannemen van de Europese begroting voor 2017 voor bijna 80 miljoen euro lagere Nederlandse afdrachten. De nacalculatie van de afdrachten 2016 zorgt ook voor lagere Nederlandse afdrachten van 124 miljoen euro. Het aannemen van de vierde, vijfde en zesde aanvullende begroting 2016 door het Europees parlement zorgt voor een verlaging van de Nederlandse afdrachten van iets meer dan 3 miljard euro. Dit komt voornamelijk doordat in de vijfde aanvullende begroting de kortingen op de nationale afdrachten die waren afgesproken in het Eigen Middelenbesluit 2016 worden geëffectueerd. Nederland ontvangt de kortingen op de afdrachten over 2014-2016 met terugwerkende kracht in 2017.

Bij de begroting van OCW is sprake van hogere uitgaven doordat het verwachte aantal leerlingen en studenten hoger uitvalt dan ten tijde van de Miljoenennota 2017 werd verwacht. Tegelijkertijd dalen de rente-ontvangsten bij de studiefinanciering doordat de rentestand lager uitvalt dan verwacht. Bij DUO is sprake van eenmalige correctie die leidt tot hogere uitgaven onder het kader RBG-eng en lagere niet-kaderrelevante uitgaven.

Op de VenJ begroting zijn op basis van de realisatiecijfers over 2016 de geraamde ontvangsten uit boetes en transacties naar beneden bijgesteld. Naar aanleiding van de motie Zijlstra/Samsom heeft het kabinet besloten de ontvangsten op Boeten en Transacties per januari 2017 als generaal dossier op de begroting van VenJ aan te merken. Mee- of tegenvallers t.o.v. de raming komen voortaan dus ten gunste of ten laste van het generale beeld.

De indexering van de algemene uitkering van het Gemeentefonds, het Provinciefonds en het BTW-compensatiefonds (BCF) vindt plaats via de normeringssystematiek (trap-op-trap-af). De indexering volgt uit de ontwikkeling van het bestuurlijk afgesproken mandje van rijksuitgaven genaamd Netto Gecorrigeerde Rijksuitgaven (NGRU). De besluitvorming zorgt voor hogere NGRU-relevante uitgaven, dus ook een hoger accres voor het Gemeentefonds, Provinciefonds en het BTW-compensatiefonds.

De post kasschuiven bevat middelen die doorgeschoven zijn vanuit 2016 naar 2017. Daarnaast is er een aantal kasschuiven op de begrotingen vanuit 2018 en verder naar 2017.

Tabel 4: Kasschuiven RBG-eng

(in miljoenen euro)	2017
Revolverend Fonds Energiebesparing	73
Pensioenregeling politie	347
Investerings defensie	-125
Deltafonds en Infrafonds	-300
Tijdelijke Regeling Stimulering Huisvesting Vergunninghouders	-52
Overig	56
Totaal	-1

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2017-0000099735

Bij de Voorjaarsnota 2017 en de bijbehorende 1^e supplettoire wetten wordt op de departementale begrotingen ook de eindejaarmarge 2016 opgeboekt. Departementen kunnen een deel van de in 2016 niet bestede middelen via de eindejaarsmarge doorschuiven naar 2017 (HGIS middelen kunnen worden doorgeschoven naar de komende drie jaren). In totaal is er via de eindejaarsmarge 1,5 miljard euro doorgeschoven van 2016 naar 2017, waarvan 0,2 miljard euro betrekking heeft op HGIS-uitgaven (zie toelichting hierboven). Als tegenhanger van de eindejaarsmarge wordt ook een in=uittaakstelling geboekt op de aanvullende post. De gedachte hierachter is dat er aan het einde van dit jaar weer in dezelfde mate als in 2016 sprake zal zijn van onderbesteding op de begrotingen. Door hiervoor alvast een taakstelling in te boeken zorgt het uitkeren van de eindejaarsmarge 2016 niet voor een belasting van het uitgavenkader. De post overig bevat alle kleinere mutaties op de departementale begrotingen.

De kadercorrectie EU-afdrachten komt voort uit de ratificatie van het Eigen Middelenbesluit (EMB) door de lidstaten van de EU. Met de ratificatie van het EMB in 2016 zijn de kortingen op de nationale afdrachten geëffectueerd. Omdat de aanvullende begroting met de effecten van het EMB pas laat in 2016 is aangenomen, heeft Nederland de korting op de afdrachten over 2014-2016 met terugwerkende kracht in 2017 in de kas ontvangen. Zoals bij Najaarsnota en per brief aan de Kamer gemeld¹ heeft het kabinet besloten om het uitgavenkader te corrigeren voor het effect van het EMB, aangezien de omvang van het bedrag, in combinatie met de mate waarin het kabinet hierop nog kon sturen, op gespannen voet staat met het uitgangspunt dat de begrotingsregels bestuurlijke rust, eenvoud en duidelijkheid vooraf moeten bieden. Waar in 2016 dus het uitgavenkader naar boven is aangepast, wordt het kader voor 2017 verlaagd zodat de ontvangst van de korting niet leidt tot budgettaire ruimte.

¹ TK 2016-2017, 34 023, nr. 12

Kader Sociale Zaken en Arbeidsmarkt (SZA)

Directie Begrotingszaken

Tabel 5: Kadertoets SZA

(in miljarden euro; "-" is onderschrijding)	2017
Miljoenennota 2017	0,3
Ruilvoet	
<i>Indexatie van het uitgavenkader</i>	-0,7
<i>Nominale ontwikkeling uitgaven</i>	0,1
Werkloosheidsuitgaven	-0,2
Kasschuiven	-0,1
Overig	0,1
Voorjaarsnota 2017	-0,5

Ons kenmerk
2017-0000099735

De onderschrijding van het kader SZA komt uit op 0,5 miljard euro. Bij de Miljoenennota werd nog uitgegaan van een overschrijding van 0,3 miljard euro. Tabel 5 geeft de wijzigingen weer in de kadertoetsing op het kader SZA sinds de Miljoenennota.

Er is sprake van een ruilvoetmeevaller, doordat het kader 0,7 miljard naar boven is aangepast met de prijs Nationale Bestedingen, terwijl de indexatie van de daadwerkelijke uitgaven onder het kader een minder grote toename kent, namelijk 0,1 miljard. De raming voor de werkloosheidsuitgaven wordt neerwaarts bijgesteld. Dit is met name het gevolg van een meevaller binnen de WW door lagere werkloosheidscijfers. Daar tegenover staat een tegenvaller bij de bijstand als gevolg van hogere volumes en een prijstegenvaller uit de realisatie van gemeenten.

Er worden diverse kasschuiven gedaan, waarvan de kasschuif ten behoeve van de re-integratie Wajong de grootste is. De post overig bevat diverse bijstellingen op basis van nieuwe uitvoeringsinformatie van UWV, SVB en de Belastingdienst. Er zijn onder andere meevallers op de kinderbijslag (AKW) en uitkeringen aan nabestaanden (ANW). Er zijn tegenvallers op de uitgaven aan de ziektewet (ZW) en de aanvullende inkomensvoorziening ouderen (AIO). Daarnaast is de indexatie van verschillende regelingen aangepast.

Budgettaire Kader Zorg (BKZ)

Directie Begrotingszaken

Tabel 6: Kadertoets Budgettaire Kader Zorg

(in miljarden euro; "-" is onderschrijding)	2017
Miljoenennota 2017	-1,4
Ruilvoet	
<i>Indexatie van het uitgavenkader</i>	-0,6
<i>Nominale ontwikkeling uitgaven</i>	0,0
Grensoverschrijdende zorg	-0,1
Hulpmiddelen	-0,1
Flankerend beleid hoofdlijnenakkoorden 2018	0,1
Kwaliteitskader verpleeghuiszorg	0,2
Uitvoeringsproblematiek Wlz	0,2
Nacalculeerbare kapitaallasten	0,1
Eigen bijdrage Wlz	-0,1
Overig	-0,0
Voorjaarsnota 2017	-1,7

Ons kenmerk
2017-0000099735

De onderschrijding van het kader BKZ komt uit op 1,7 miljard euro. Bij de Miljoenennota werd nog uitgegaan van een onderschrijding van 1,4 miljard euro. Tabel 6 geeft de wijzigingen weer in de kadertoetsing op het kader BKZ sinds de Miljoenennota.

De additionele onderschrijding van 0,3 miljard is het gevolg van een ruilvoetmeevaller, een aantal mee- en tegenvallers en enkele intensiveringen. De ruilvoetmeevaller ontstaat doordat het kader met 0,6 miljard euro naar boven wordt bijgesteld, terwijl de loon- en prijsontwikkeling van de uitgaven in 2017 nauwelijks stijgt. De hoogte van de loon- en prijsontwikkeling voor de Zvw- en Wlz-uitgaven is namelijk al bij Miljoenennota vastgezet. Op basis van de voorlopige realisatiecijfers 2016 van het Zorginstituut Nederland zijn de ramingen van de zorguitgaven geactualiseerd. Dit leidt met name tot structurele meevallers bij de grensoverschrijdende zorg (-106 miljoen euro) en hulpmiddelen (-58 miljoen euro). Het zorggebruik bij grensoverschrijdende zorg is de afgelopen jaren nauwelijks gegroeid en dat wordt nu structureel verwerkt. De meevaller bij de hulpmiddelen is het gevolg van lagere uitgaven aan hoortoestellen, verzorgingsmiddelen en diabetesmateriaal.

Het kabinet is voornemens om voor 2018 hoofdlijnenakkoorden te sluiten met de sectoren MSZ, GGZ, Huisartsenzorg/Multidisciplinaire zorgverlening, Paramedische zorg en Wijkverpleging. Om deze akkoorden tot stand te brengen heeft het kabinet in 2017 65 miljoen euro vrijgemaakt voor een aantal gerichte intensiveringen, zoals het versterken van het eerstelijnsverblijf.

In de brief van 13 januari 2017 heeft het kabinet incidenteel 100 mln. beschikbaar gesteld voor de verpleeghuislocaties waar verbetering van kwaliteit het hardste nodig is. Daarnaast is als eerste stap vanaf 2017 structureel 100 mln. uitgetrokken voor de implementatie van het nieuwe kwaliteitskader verpleeghuiszorg. Het kwaliteitskader is juridisch bindend. De tariefstelling van de NZa moet hiermee rekening houden. Het is daarom

onvermijdelijk dat extra middelen voor verpleeghuiszorg worden gereserveerd. Zoals reeds gemeld in de brief van 31 mei van de staatsecretaris van VWS, zal het benodigde bedrag de komende jaren oplopen. Het derde scenario van de NZa gaat uit van 1,3 miljard, uitgaande van de aanvullende uitgangspunten conform de CPB-systematiek gaat het naar verwachting om circa 2,1 miljard. Omdat de omvang van het bedrag en de fasering nog niet duidelijk zijn, komt het kabinet hier de komende tijd op terug.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2017-0000099735

Vanaf 1 januari 2017 stelt het CIZ bij de Wlz-indicatiestelling alleen nog vast of iemand wel of geen toegang krijgt tot de Wlz. Het CIZ stelt niet meer vast of specifieke zorgfuncties noodzakelijk zijn. Wie toegang krijgt tot de Wlz, maakt daarmee aanspraak op een volledig zorgprofiel met een totaalpakket aan Wlz-zorg. Hierdoor krijgen bepaalde groepen Wlz-cliënten aanspraak op meer zorg dan voorheen. Het gaat om aanspraken op dagbesteding, vervoer en huishoudelijke hulp. Dit leidt tot extra uitgaven binnen de Wlz.

Op basis van uitvoeringsinformatie laten de nacalculeerbare kapitaallasten een overschrijding zien in 2016. Instellingen waarin Wlz-zorg met verblijf wordt geleverd kunnen tot en met 2017 een specifieke vergoeding ontvangen op basis van nacalculatie voor hun kapitaallasten. Vanaf 2018 maken de kapitaallasten volledig onderdeel uit van de reguliere bekostiging in de Wlz (zzp-tarieven). Hierdoor doet de tegenvaller zich alleen voor in 2017.

De ontvangsten aan eigen bijdrage in de Wlz vallen hoger uit. De hogere ontvangsten zijn in lijn met toegenomen zorggebruik in de Wlz, gecorrigeerd voor de verschillende leveringsvormen waar een cliënt uit kan kiezen (zorg in natura, volledig pakket thuis (VPT), modulair pakket thuis (MPT), of persoonsgebonden budget (PGB)).

Tot slot zijn er diverse kleine mee- en tegenvallers. Als gevolg van de actualisatie van de (voorlopige) realisatiecijfers van het Zorginstituut zijn enkele kleine ramingsbijstellingen gedaan binnen de curatieve zorg en er zijn middelen beschikbaar gesteld voor de arbeidsmarktagenda.

4. Inkomsten

De raming van de belasting- en premieontvangsten 2017 is ten opzichte van de stand Miljoenennota 2017 per saldo met 7,8 miljard euro opwaarts bijgesteld.

Tabel 7: Belasting- en premieontvangsten 2017 op EMU-basis

In miljarden euro	Stand MN 2017	Stand VJN 2017	Mutatie
Belastingen en			
premies volksverzekeringen	201,9	208,1	6,3
waarvan belastingen	160,9	166,3	5,3
waarvan premies volksverzekeringen	41,0	41,9	0,9
Premies werknemersverzekeringen	58,7	60,1	1,5
Totaal	260,5	268,3	7,8

Tabel 8 geeft een uitsplitsing van de oorsprong van de bijgestelde raming ten opzichte van de stand bij Miljoenennota 2017.

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2017-0000099735

De endogene ontwikkeling, dat is de ontwikkeling van de inkomsten gerelateerd aan de economische ontwikkeling, zorgt voor 7,0 miljard euro hogere ontvangsten. Deze bijstelling volgt uit de doorwerking van de in 2016 gerealiseerde kasontvangsten, het economisch beeld op basis van het CEP2017 en de gerealiseerde kasontvangsten tot en met de maand april. Het grootste deel van deze meevaller van 7,0 miljard euro volgt uit positieve ramingsbijstellingen van de vennootschapsbelasting (2,3 miljard euro), de ontvangsten uit btw (2,4 miljard euro), de loon- en inkomensheffing (1,2 miljard euro).

Tabel 8: Mutaties van de inkomsten sinds Miljoenennota 2017

In miljarden euro	2017
Stand Miljoenennota 2017	260,5
Mutatie	7,8
wv. endogene ontwikkeling (inclusief doorwerking)	7,0
wv. beleidsmaatregelen	0,7
Stand Voorjaarsnota 2017	268,3

Deze meevallers volgen voor een groot deel uit de doorwerking van de gerealiseerde ontvangsten over 2016. De gerealiseerde ontvangsten over 2016 kwamen in totaal uiteindelijk nog flink hoger uit dan bij Miljoenennota 2017 werd verwacht. Dat had voor een deel een incidentele achtergrond. Zo waren de hogere ontvangsten uit de vennootschapsbelasting niet volledig structureel van aard: een actueel aanslagniveau zorgt in 2016 voor hogere ontvangsten, ten koste van 2017. Daarnaast zorgde de incidentele verlaging van het tarief van box 2 in 2014 voor een tijdelijke meevaller in de kas van 2016 bij de inkomensheffing.

Het over de hele linie positievere economisch beeld uit het CEP 2017, vergeleken met de MEV 2017 bij Prinsjesdag, vertaalt zich - bovenop de doorwerking van de ontvangsten 2016 - voor 2017 in een sterkere groei van de belasting- en premieontvangsten. Hogere lonen, een hogere consumptie en meer werkgelegenheid dragen daar bijvoorbeeld aan bij. De gerealiseerde ontvangsten over het eerste kwartaal 2017 liggen voor de meeste belastingsoorten - waaronder de loon- en inkomensheffing en de btw in lijn met dit beeld. De raming van de vennootschapsbelasting (vpb) is vooral op basis van de reeds gerealiseerde kasontvangsten in 2017 (verder) opwaarts bijgesteld. In het Financieel Jaarverslag 2016 is de volatiliteit van de vpb toegelicht.

Beleidsmaatregelen na de Miljoenennota 2017 ten slotte zorgen per saldo voor 0,7 miljard euro hogere ontvangsten. Dat komt grotendeels door een hogere gemiddelde nominale zorgpremie in 2017 dan bij Miljoenennota 2017 nog werd verwacht. Dit zorgt voor afgerond 0,7 miljard euro hogere ontvangsten uit de zorgpremies. De behandeling van het Belastingplan 2017 heeft geleid tot een opwaartse bijstelling van de belastingontvangsten van afgerond 0,1 miljard euro, als gevolg van verschillende amendementen en een novelle.

5. EMU-saldo en EMU-schuld

Directie Begrotingszaken

EMU-saldo

Het EMU-saldo komt dit jaar naar verwachting uit op 0,2 procent bbp. Dit is een verbetering van 0,7 procentpunt ten opzichte van de raming uit Miljoenennota 2017. Tabel 9 geeft de ontwikkeling van het geraamde EMU-saldo weer.

Ons kenmerk
2017-0000099735

Tabel 9: Verticale toelichting EMU-saldo

(in procenten bbp; "+" is verbetering saldo)	2017
EMU-saldo Miljoenennota 2017	-0,5
Inkomsten	1,1
Uitgaven RBG-eng	0,2
Uitgaven Sociale zekerheid en Arbeidsmarktbeleid	0,0
Uitgaven Budgettair kader zorg	0,0
Rentelasten	0,0
Gasbaten	0,0
Kas-transverschil EU-afdrachten	-0,4
Overig	-0,2
EMU-saldo Voorjaarsnota 2017	0,2

De hogere inkomstenraming is een belangrijke oorzaak van de verbetering van het EMU-saldo ten opzichte van de Miljoenennota 2017. De netto uitgaven onder het kader RBG-eng (toegelicht bij de kadertoetsing in tabel 4) dalen met ongeveer 0,2 procent bbp, onder andere doordat de korting over de periode 2014-2016 op de EU-afdrachten in 2017 is ontvangen in plaats van in 2016 zoals eerder geraamd. De andere uitgaven onder het kader RBG-eng stijgen per saldo, onder andere door de hogere loon- en prijsbijstelling en de hogere pensioenpremie aan het ABP. Als gevolg van het later ontvangen van de EU-afdrachten is er sprake van een kas-transverschil op de EU-afdrachten. Dit kas-transverschil corrigeert het saldoverbeterende effect van de in 2017 ontvangen korting op de uitgaven onder het kader RBG-eng, waardoor de later ontvangen korting het EMU-saldo 2017 niet beïnvloedt. De post overig bestaat onder meer uit overige uitgaven en ontvangsten die niet relevant zijn voor enig kader (zoals crisisgerelateerde winst DNB), zorgbemiddelingskosten en het noemereffect.

EMU-schuld

De EMU-schuld komt dit jaar naar verwachting uit op 59,4 procent bbp. Dit is een verbetering van 2,7 procentpunt ten opzichte van de raming uit de Miljoenennota 2017. Tabel 10 geeft de ontwikkeling van de geraamde EMU-schuld weer.

Tabel 10: Verticale toelichting EMU-schuld

(in procenten bbp)	2017
EMU-schuld Miljoenennota 2017	62,1
Doorwerking schuld 2016	-0,6
Noemereffect	-0,9
Mutatie EMU-saldo	-0,7
Kas-transverschillen	-0,3
Aan- en verkoop staatsbezit	-0,2
Overig	0,0
EMU-schuld Voorjaarsnota 2017	59,4

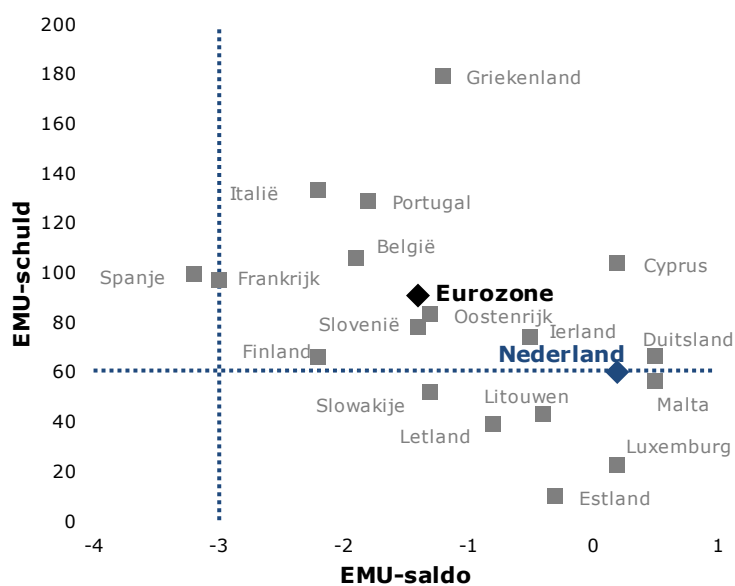
Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2017-0000099735

De raming van de EMU-schuld voor 2017 is als gevolg van een aantal factoren lager dan in de Miljoenennota werd verwacht. De belangrijkste oorzaak is het noemereffect, als gevolg van een hoger dan verwacht nominaal bbp in 2017. Ook werkt de lagere realisatie van de overheidsschuld in 2016 door in de raming voor de schuld voor 2017. Verder wordt de schuldraming gunstig beïnvloed door een beter EMU-saldo en kas-transverschillen. Tot slot verlaagt onder andere de verkoop van een gedeelte van het staatsbelang in ASR de schuld verder.

Voor Nederland is de preventieve arm van het Stabiliteits- en Groeipact van toepassing. Het structureel saldo was bij de lenteraming geraamd op 0,3 procent bbp. Nederland blijft, zoals ook is vastgelegd in de wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof), volledig gecommitteerd aan de Europese begrotingsregels.

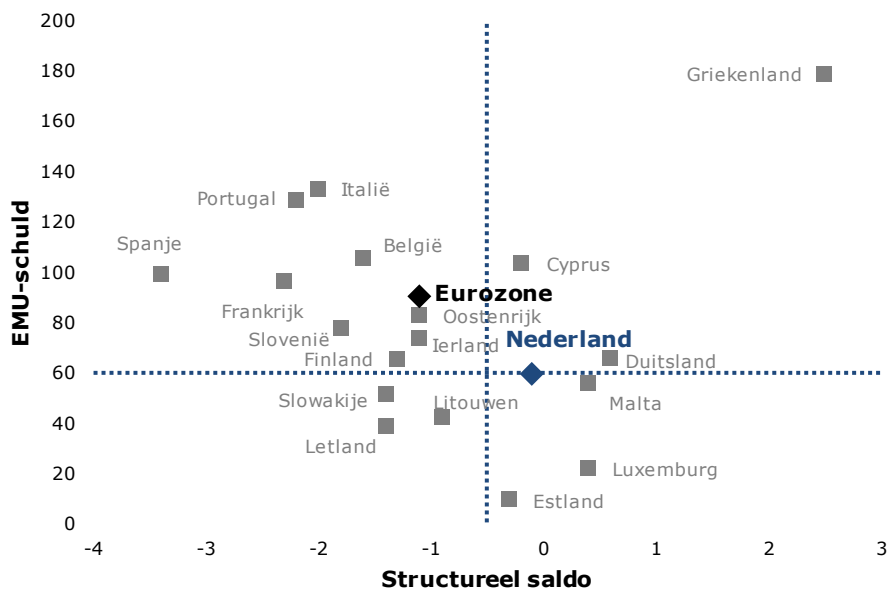
Figuur 1:
EMU-saldo en EMU-schuld 2017 (eurozone, in percentage bbp)

Bron: European Economic Forecast – Spring 2017 (Europese Commissie), met uitzondering van Nederland, waarvoor de ramingen uit de Voorjaarsnota zijn gebruikt.

Figuur 1 en 2 tonen het Nederlandse feitelijk en structureel saldo in vergelijking tot andere landen in de eurozone.

Figuur 2:
Structureel saldo en EMU-schuld 2017 (eurozone, in percentage bbp)

Bron: European Economic Forecast – Spring 2017 (Europese Commissie), met uitzondering van Nederland, waarvoor de ramingen uit de Voorjaarsnota zijn gebruikt.

Hoogachtend,
De Minister van Financiën,

J.R.V.A. Dijsselbloem

Bijlage 1 Budgettaire kerngegevens

Directie Begrotingszaken

Tabel 1: Opbouw EMU-saldo

(in miljarden euro)		2017
1	Inkomsten (belastingen en sociale premies)	268,3
2	Netto uitgaven onder het uitgavenkader	254,1
3	Rijksbegroting in enge zin	107,6
4	Sociale Zekerheid en Arbeidsmarktbeleid	77,7
5	Budgettair Kader Zorg	68,9
6	Overige netto uitgaven	10,6
7	Gasbaten	-2,3
8	Rentelasten	6,5
9	Zorgtoeslag	4,6
10	Overig	1,8
11	Totaal netto uitgaven (2+6)	264,7
12	EMU-saldo centrale overheid (1-11)	3,6
13	EMU-saldo lokale overheden	-1,9
14	Feitelijk EMU-saldo (12+13)	1,6
15	Feitelijk EMU-saldo (in procenten bbp)	0,2
16	Bruto binnenlands product (bbp)	720

Ons kenmerk
2017-0000099735**Tabel 2: Opbouw EMU-schuld**

(in miljarden euro; + is schuldverhogend)		2017
1	EMU-schuld begin jaar	434,1
2	EMU-saldo centrale overheid	-3,6
3	EMU-saldo sociale fondsen	-3,7
4	EMU-saldo Rijk (2-3)	0,1
5	Kas-transverschillen en financiële transacties	-9,2
6	Mutatie begrotingsreserves	0,3
7	Mutatie derdenrekeningen	1,1
8	Financieringstekort Rijk (4+5+6+7)	-7,6
9	Overige exogene mutaties schuld	-0,9
10	EMU-saldo decentrale overheden	1,9
11	EMU-schuld einde jaar (1+8+9+10)	427,5
12	EMU-schuldquote (in procenten bbp)	59,4